

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

Johdanto

Valvotuilla pito-olosuhteilla tarkoitetaan virallisia lihan trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä annetun komission asetuksen (EY) N:o 2075/2005 (*trikiiniasetus*) 1 artiklan 2 kohdassa määriteltyjä valvottuja pito-olosuhteita. Trikiiniasetuksen liitteessä IV on esitetty vaatimukset, jotka toimijan tulee täyttää, jotta sikojen pitopaikka voidaan virallisesti tunnustaa valvottuja pito-olosuhteita noudattavaksi pitopaikaksi. Pitopaikan valvottujen pito-olosuhteiden virallinen tunnustaminen on edellytys sille, että pitopaikasta tulevien sikojen trikiinitutkimuksia voidaan vähentää tai lopettaa. Elintarvikelain 54 c § mukaan Elintarvikeeturvallisuusvirasto Evira (jäljempänä Evira) on trikiiniasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka tunnustaa pitopaikat hakemuksen perusteella. Evira on toimivaltainen viranomainen myös peruuttamaan pitopaikan tunnustamisen, mikäli valvottujen pito-olosuhteiden edellytykset eivät enää täyty.

Tässä ohjeessa esitetään, mitä vaatimuksia trikiiniasetuksessa on asetettu valvotuille pito-olosuhteille ja miten näitä vaatimuksia Eviran näkemyksen mukaan käytännössä tulisi tulkita. Ohje on tarkoitettu sekä arviointi- ja valvontakäyntejä tekeville henkilöille että eläintenpitäjille.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Suorat lainaukset lainsäädännöstä on erotettu tekstilaatikoihin (trikiiniasetuksen liitteestä IV, kohdat a-j). Muilta osin ohjeessa esitetyt kannanotot eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Valvottujen pito-olosuhteiden tunnustamisen hakeminen on vapaaehtoista. Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttyminen todennetaan pitopaikassa tehtävällä maksullisella arviointikäynnillä. Arviointi ja virallinen tunnustaminen ovat pitopaikkakohtaiset (samalla tilalla voi olla useampia pitopaikkoja). Trikiiniasetuksen 9 artiklan mukaan toimija on velvollinen ilmoittamaan Eviraan, jos jokin valvotuille pito-olosuhteille asetetuista vaatimuksista ei pitopaikan osalta enää täyty.

Yksittäisten pitopaikkojen lisäksi valvottujen pito-olosuhteiden virallista tunnustamista voivat hakea myös pitopaikkojen ryhmät (ns. lokerot). Ryhmän on osoitettava, että jokainen ryhmään kuuluva pitopaikka täyttää valvotuille pito-olosuhteille asetetut vaatimukset.

Evira pitää julkista rekisteriä virallisesti tunnustetuista pitopaikoista. Myös lokeroon kuuluvat yksittäiset pitopaikat kirjataan rekisteriin sen jälkeen, kun lokero on tunnustettu. Luettelo virallisia pito-olosuhteita noudattavista tiloista julkaistaan myös Eviran kotisivuilla. Luettelon julkaiseminen on tarpeen, jotta muut toimijat,

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

teurastamot ja tarkastuseläinlääkärit voivat varmistua siitä, että pitopaikassa on virallisesti tunnustetut valvotut pito-olosuhteet.

Ohjeistus ja lomakkeet pitopaikan virallisen tunnustamisen hakemiseksi sekä muuta aineistoa löytyy Eviran kotisivuilta hakusanalla ”sikojen valvotut pito-olosuhteet”.

1 Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset

1.1 Rakennusten rakentaminen ja kunnossapito

a) Toimijan on pitänyt noudattaa rakennusten rakentamisen ja kunnossapidon osalta kaikkia käytännön varotoimia, joilla estetään jyrssiöiden, muiden nisäkkäiden ja lihansyöjälintujen pääsy rakennuksiin, joissa eläimiä pidetään.

Rakennusten rakentamiselle ja kunnossapidolle asetetut vaatimukset koskevat sikalarakennusten lisäksi rehuvarastoja, joissa säilytetään muita kuin tiiviissä säiliöissä olevia rehuja (ks. ohjeen kohta 1.4).

Rakennusten välitön ympäristö on avoin. Suositeltava avoimen alueen leveys on kaksi metriä rakennuksen ulkoseinästä. Avoin alue voidaan päällystää esimerkiksi soralla tai asfaltoinnilla. Myös hoidettu, jatkuvasti lyhyenä pidettävä nurmikko on mahdollinen. Sen sijaan seinien välittömässä läheisyydessä ei saa olla mitään sellaista, joka tarjoaa piilopaikan jyrssiöille, kuten suojaa antavaa kasvillisuutta.

Rakennusten ulkoseinissä, lattia- tai kattorakenteissa ei ole mahdollisia kulkuaukkoja jyrssiöille. Esimerkiksi:

- Puurakenteiset seinät ovat sellaisia, että jyrssiöt eivät pääse seinän ulkivuorauksen alle ja siitä edelleen rakennuksen rakenteisiin.
- Aaltopellillä vuoratuissa seinissä jyrssiöiden kulku seinärakenteisiin estetään esim. pellin alareunan ja sokkelin välissä olevalla verkolla.
- Betoniseinissä elementtien välisissä silikonisaumoissa ei ole aukkoja.
- Jos sikalassa on kuivalantajärjestelmä, lantalaan johtava kanava on sellainen, että jyrssiöt eivät voi käyttää sitä kulkureittinään sikalaan.
- Tuloilmakanavien suojaamisella verkolla estetään jyrssiöiden pääsy ilmanvaihtokanaviin. Myös poistoilmakanavat on syytä verkottaa, jos ne ovat sellaisia, että jyrssiöt voivat käyttää niitä kulkureitteinään.

Kaikki ulko-ovet ja ulos johtavat ikkunat sulkeutuvat tiiviisti. Jos ovia pidetään avoimina esimerkiksi lämpimänä vuodenaikana, koko oviaukko suojataan esimerkiksi verkolla niin, että jyrssiöt eivät pääse kulkemaan oviaukosta. Vastaavasti ikkuna-aukot suojataan, jos ikkunoita pidetään avoimina. Muutoin ovia pidetään avoimina vain sen aikaa kun ovesta kulkemisen, sikojen lastaamisen, kestokuivikepohjan tyhjentämisen tai vastaavan vuoksi on välttämätöntä.

Kissat, koirat tai muut nisäkkäät tai lihaa syövät linnut eivät pääse samaan tilaan sikojen kanssa. Esimerkiksi jyrssiöiden torjuntaan käytettävät kissat ja koirat voivat

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

kuitenkin liikkua rakennuksen muissa osissa ja varastotiloissa, jossa ne eivät ole suorassa yhteydessä sikoihin. Lihaa syöville linnuilla tarkoitetaan esimerkiksi petolintuja (kuten haukat ja pöllöt) ja haaskoja syöviä lintuja (kuten varislinnut), mutta ei esimerkiksi tiaisia, varpusia ja pääskysyä.

On suositeltavaa, että sikalan lähiympäristössä tai piha-alueella ei säilytetä tarpeetonta tavaraa, kuten rakennusjätettä, vanhoja olkipaaleja tai vastaavaa, joka voi tarjota suojapaikan jyrksijöille.

1.2 Haittaeläinten torjuntaohjelma

b) Jotta sikojen tartunnat voidaan ehkäistä tehokkaasti, toimijan on noudatettava haittaeläinten, erityisesti jyrksijöiden, torjuntaohjelmaa. Toimijan on pidettävä torjuntaohjelmasta kirjaa toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla.

Haittaeläinten torjuntaohjelman tulee kattaa sekä sikojen pitopaikkana että rehujen varastointiin käytettävät tilat. Torjuntaohjelma ulotetaan tarvittaessa myös muihin lähiympäristössä oleviin kohteisiin, jotka voivat tarjota suojaa ja ravintoa jyrksijöille.

Haittaeläinten torjuntaohjelman riittävyttä arvioidaan tarkastelemalla sen lopputulosta: torjuntatoimenpiteet yhdessä rakennusten rakentamisen ja kunnossapidon kanssa ovat riittävät silloin, kun niillä estetään jyrksijöiden esiintyminen sikalassa. Sikalassa ei saa näkyä merkkejä rottien olemassaolosta. Jos sikalassa näkyy merkkejä muista jyrksijöistä, ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi.

Torjuntaohjelmasta tulee olla kirjallinen kuvaus, josta käy ilmi ainakin:

- millä menetelmillä torjuntaa toteutetaan (esim. myrkytyksillä, loukuilla tai jollakin muulla menetelmällä)
- torjunnassa käytettävien tuotteiden (esim. myrkyt, karkottimet, merkkiaineet) nimet ja valmistajat
- milloin torjuntaa tehdään
- miten torjuntatoimenpiteet käytännössä toteutetaan (esim. syöttölaatikoiden määrä ja sijoittelu, syöttien kulutuksen seuraaminen ja uusien syöttien lisääminen)
- jos haittaeläinten torjunta hoidetaan ulkopuolisen toimijan toimesta, ohjelmasta tulee silloinkin käydä ilmi ainakin torjunnasta vastaavan yrityksen nimi sekä torjunnan pääpiirteet

Havainnointia mahdollisten jyrksijöiden olemassaoloon liittyvien merkkien (jäljet, papanat ym.) varalta tehdään jatkuvasti osana päivittäistä työtä. Lisäksi toimija tekee säännöllisesti (esimerkiksi kerran kuukaudessa tai tarvittaessa useammin) perusteellisempia tarkkailukierroksia kiinnittäen huomiota myös sellaisiin vähemmän näkyviin paikkoihin, joissa jyrksijöiden jättämiä merkkejä voitaisiin havaita. Jos ulkopuolinen taho tekee tilalla seurantaa jyrksijöiden olemassaoloon liittyvien havaintojen varalta, toimijan itse tekemää seurantaa voidaan vastaavasti vähentää.

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

Osana haittaeläinten torjuntaa toimijan tulee huolehtia myös asianmukaisesta rehun välivarastoinnista ja jätteiden käsittelystä:

- Rehun välivarastosäiliöiden ja rehun jakeluun käytettävien laitteiden tulisi olla rakenteiltaan sellaisia, että jyräjät eivät pääse käsiksi rehuun.
- Avatut rehusäkit tulisi sulkea, laittoa suljettavaan astiaan tai tiiviiseen suljettavaan tilaan. Säkkejä tulisi avata vain tarpeellinen määrä kerrallaan. Tyhjät säkit tulisi säilyttää kannellisessa jäteastiassa tai muussa suljettavassa astiassa.
- Jätteet, joista jyräjät voivat saada ravintoa, tulisi säilyttää tiiviissä kannellisissa astioissa ja astiat tyhjentää säännöllisesti.

Toimijan tulee pitää kirjaa seuraavista asioista:

- suoritettut torjuntatoimenpiteet
 - silloin, kun haittaeläinten torjunnasta on sovittu ulkopuolisen toimijan kanssa, on oltava saatavilla ulkopuolisen toimijan pitämä torjuntakirjanpito, josta käyvät ilmi suoritettut torjuntatoimenpiteet
- tarkkailukierrosten suorittaminen mahdollisten jyräjöiden olemassaoloon viittaavien havaintojen varalta
- kaikki jyräjöiden olemassaoloon viittaavat havainnot sisältäen mahdolliset kuolleet jyräjät

1.3 Tilalla käytettävä rehu

c) Toimijan on varmistettava, että kaikki rehu on hankittu laitoksesta, joka tuottaa rehua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 183/2005 (*) esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Kaikki rehu tulee hankkia rehuhygieniasetuksen (EY) N:o 183/2005 mukaisesti rekisteröidyltä toimijolta. Jos tila tuottaa rehua itse, tilan tulee olla niin ikään rekisteröitynyt. Poikkeuksena ovat pienet (viljelyala korkeintaan 3 ha), paikalliset rehun tuottajat, jotka toimittavat rehut suoraan paikallisille maataloille käytettäväksi. Niiltä toimijat saavat hankkia rehua, vaikka ne eivät ole rekisteröityneet rehuhygieniasetuksen mukaisesti. Silloinkin rehun tulee kuitenkin olla tuotettu rehuhygieniasetuksessa asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Sikatilojen tulee pitää rehukirjanpitoa tilalle ostetuista ja tilalla tuotetuista rehuista. Kirjanpidosta on käytävä ilmi rehun myyjän/toimittajan nimi ja osoite, minkä perusteella on mahdollista tarkistaa, että rehu on hankittu rekisteröidyltä rehualan toimijalta. Listat Suomessa rekisteröidyistä rehualan alkutuotannon ja muista rehualan toimijoista löytyvät Eviran kotisivuilta. Myös muissa EU maissa on vastaavat rekisteröinti- ja hyväksyntäkäytännöt rehualan toimijoille kuin Suomessa. Rehukirjanpito vaatimuksen täyttämiseksi riittävät rehujen ostokuittien, luomun tuotevirtakirjanpidon, lohkohtaisen kirjanpidon tai muiden vastaavien tositteiden säilyttäminen, jos niistä käyvät ilmi rehukirjanpidossa vaaditut asiat. Rehuja koskeva kirjanpito tulee säilyttää 5 vuoden ajan.

Elintarvikehygieniayksikkö

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

1.4 Rehujen varastointi

d) Toimijan on varastoitava trikiineille alttiille lajeille tarkoitettu rehu suljettuihin siiloihin tai muihin säiliöihin, joihin jyräjät eivät pääse. Kaikki muut rehutoimitukset on lämpökäsiteltävä tai ne on tuotettava ja varastoitava toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla.

Irtonaiset rehut säilytetään suljetuissa, tiiviissä säiliöissä, joihin jyräjät eivät pääse. Siilojen poistoilmaputki saa olla avonainen, jos lähietäisyydellä siitä ei ole rakenteita, joita pitkin jyräjän on mahdollista päästä putken suuaukon luokse. Mahdolliset rehuntähteet poistetaan säiliöiden, rehuvarastojen ja sikalarakennuksen ympäristöstä.

Säkeissä olevat rehut varastoidaan sisätiloissa tai varastoissa, jotka täyttävät kohdissa 1.1. ja 1.2. esitetyt vaatimukset.

Rehujen varastoinnille asetetut vaatimukset koskevat myös muille eläimille kuin sioille tarkoitettuja rehuja, joita säilytetään sikalassa, rehuvarastossa tai näiden lähiympäristössä.

1.5 Kuolleiden eläinten käsittely

e) Toimijan on varmistettava, että kuolleet eläimet kerätään, tunnistetaan ja kuljetetaan viipymättä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1069/2009 (**), 21 ja 22 artiklan ja komission asetuksen (EU) N:o 142/2011 (***) liitteen VIII mukaisesti.

Kuolleet siat poistetaan viipymättä muiden sikojen joukosta. Raatoja säilytetään ennen niiden kuljettamista pois tilalta tiiviissä ja suljetussa säiliössä niin, että jyräjät eivät voi päästä käsiksi raatoihin.

Jos pitopaikka sijaitsee keräilyalueella, raadot on toimitettava–sivutuoteasetuksen mukaiseen käsittelylaitokseen. Syrjäisillä alueilla raadot voi hävittää myös hautaamalla ne hautaamista koskevia vaatimuksia noudattaen. Vaihtoehtona näille hävittämistavoille on raatojen hävittäminen polttamalla ne tilan polttolaitoksessa. Sianraatoja on mahdollista käyttää myös haaskakäyttöön.

Sivutuotteiden kuljetuksessa on oltava mukana kaupallinen asiakirja, josta tuottaja säilyttää yhden jäljennöksen itsellään. Raatojen toimittamisesta käsittelylaitokseen, hautaamisesta, polttamisesta tai käytöstä haaskaruokintaan on pidettävä kirjaa. Kirjanpitoa on säilytettävä kaksi vuotta ja sen on oltava pyydettyä tarkastettavissa.

1.6 Lähellä pitopaikkaa sijaitsevan kaatopaikan huomioon ottaminen

f) Jos tilan läheisyydessä on kaatopaikka, toimijan on ilmoitettava asiasta toimivaltaiselle viranomaiselle. Tämän jälkeen toimivaltaisen viranomaisen on arvioitava mahdolliset riskit ja päätettävä, voidaanko tila tunnustaa valvottuja pito-olosuhteita noudattavaksi tilaksi

Jos lähempänä kuin kolme kilometrin etäisyydellä sikalasta on käytössä oleva tai hiljattain suljettu kaatopaikka, Evira arvioi tapauskohtaisesti, voidaanko pitopaikka tunnustaa valvottuja pito-olosuhteita noudattavaksi pitopaikaksi. Arvioinnissa otetaan

Valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sikojen trikiinitutkimusten vähentämiseksi

huomioon etäisyyden lisäksi olosuhteet, kuten maasto, kasvillisuus, rakennettu ympäristö ja vesistöt sekä mahdolliset paikallisilta viranomaisilta pyydytetyt tiedot.

1.7 Pitopaikkaan tuotavat siat ja sikojen merkitseminen

- g) Toimijan on varmistettava, että porsaas, jotka tuodaan tilalle ulkopuolelta, ja ostettavat siat ovat syntyneet ja kasvaneet valvotuissa pito-olosuhteissa.
- h) Toimijan on varmistettava, että siat merkitään, jotta jokainen eläin voidaan jäljittää takaisin asianomaiselle tilalle.
- i) Toimija voi tuoda uusia eläimiä tilalle vain, jos ne tulevat tiloilta, jotka on myös virallisesti tunnustettu valvottuja pito-olosuhteita noudattaviksi tiloiksi.

Pitopaikkaan tuodaan sikoja vain sellaisista pitopaikoista, joiden on virallisesti tunnustettu täyttävän valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Vaatimus koskee kaiken ikäisiä sikoja (esim. porsaas, lihasiat, siitossiat). Toimijan pitää varmistua ennen uusien sikojen saapumista, että siat tulevat tällaisesta pitopaikasta. Asian voi tarvittaessa varmistaa Eviran pitämästä rekisteristä (kotimaiset siat). On otettava huomioon, että samalla eläintenpitäjällä voi olla useita pitopaikkoja niin, että vain osalla pitopaikoista on virallisesti tunnustetut valvotut pito-olosuhteet.

Toimijan tulee pitää luetteloa pitopaikkaan vastaanotetuista eläimistä ja hänellä tulee olla olemassa tai saatavilla tieto siitä, mistä kukin pitopaikassa oleva sika on sinne tuotu. Kuljetuksen aikana valvotuista pito-olosuhteista peräisin olevat siat pidetään erillään muista sioista siten, että eläinten sekoittumisesta keskenään ei ole vaaraa.

Ennen kuin sikoja siirretään pois pitopaikastaan, niiden tulee olla merkittyjä siten, että ne voidaan yhdistää tähän pitopaikkaan. Merkintä voi olla esimerkiksi korvamerkki tai tatuointi, josta ilmenee eläintenpitäjän merkintätunnus ja sen lisäksi pitopaikan ilmaiseva lisämerkintä, jos samalla eläintenpitäjällä on useita pitopaikkoja.

1.8 Sikojen pitäminen sisätiloissa

- j) Yksikään eläin ei pääse ulkotiloihin, ellei elintarvikealan toimija pysty riskin arvioinnin avulla osoittamaan toimivaltaista viranomaista tyydyttävällä tavalla, että ulkoilun kesto, tilat ja olosuhteet eivät aiheuta vaaraa trikiinin kulkeutumisesta tilalle.

Siat eivät pääse ulkotiloihin eikä pitopaikassa myöskään saa olla sikoja, jotka ovat aiemmin elämänsä aikana oleskelleet ulkona. Ulkoilua ei ole käytännöllisesti katsoen mahdollista järjestää niin, etteivät jyrtsijät voisi päästä sikojen ulkoilualueelle.

Jos sikoja lastataan kuljetusta varten tai niitä muuten siirrellään niin, että sika kulkee väliaikaisesti ulkona, sian pitää liikkua valvotusti avointa kulkureittiä, jonka varrella ei ole piilopaikkoja jyrtsijöille.

